

Opmerkingen over lichenen-vegetaties op Pinus-stompen,
door F.J.A. Daniëls

Verslag werd gedaan van een oriënterend onderzoekje naar de floristische samenstelling van de lichenen-vegetaties op Pinus sylvestris-stompen in relatie met enkele (a)biotische eigenschappen van de standplaats. Alle onderzochte stompen bevonden zich op licht-open plaatsen op pleistocene zandgrond op de Veluwe en vooral in Drente, in het Spargulo-Corynephoretum, het Genisto-Callunetum, het Cladonietum mitis, in dennebos en op kapvlakten. Aan de hand van ongeveer 50 opnamen van 1-6 dm² op het hout van Pinus-stompen van max. 50 cm hoog, werden twee vegetatietypen onderscheiden, verbonden door tussenvormen:

A. Het Parmelia sulcata-Evernia prunastri-type, waarin korstvormige en bladvormige soorten het aspect bepalen. Differentiërende taxa t.o.v. type B zijn: Hypogymnia physodes (zwak), Parmelia sulcata, Evernia prunastri, Hypogymnia tubulosa, Lecanora conizaeoides, Lecidea uliginosa, en de minder algemene taxa Platismatia glauca, Parmelia caperata, P. subaurifera, P. saxatilis, Usnea sp. en Cetraria chlorophylla. Op door vogeluitwerpselen verrijkte plekken komen soms Physcia tenella

en *Xanthoria polycarpa* voor. Van de *Cladonia*'s komt alleen *C. chlorophaea* (s.l.) regelmatig voor (vaak primair thallus). Het soortenaantal per opname varieert van 2 tot 10.

f. Het *Cladonia glauca*-*Cladonia impexa*-type, waarin staafvormige soorten het aspect bepalen. Differentiërende soorten t.o.v. type A zijn: *Cladonia glauca*, *C. floerkeana*, *C. bacillaris*, *C. impexa*, *C. macilenta*, *C. coniocraea* en *C. coccifera* als de meest algemene soorten. Daarnaast mossen als *Dicranum scoparium*, *Pohlia nutans* en div. *Campylopus*-soorten. Verder ook nog hogere planten en een aantal minder algemene lichenen zoals *Cladonia digitata*, *C. cornuta* en *C. squamosa*. *C. chlorophaea* (s.l.) is constant aanwezig en ook *Hypogymnia physodes* komt veel voor. Het soortenaantal per opname varieert van 5 tot 13.

Van beide typen werden tabellen getoond, alsmede een aantal dia's. Type A komt voor op de harde, kopse (horizontale) kant (zaagvlak) van de stompen, die max. 6(-8) jaar oud zijn. Type B bevindt zich zowel op de kopse kant als op de zijkant van stompen (horizontaal en verticaal) die sterk vermolmd zijn (bv. door mieren of fungi) en ouder zijn. Na zo'n 16 jaar is de stomp "met de grond gelijk gemaakt" en is type B verdwenen. Waarschijnlijk wordt in de tijd type A opgevolgd door type B, maar is er geen sprake van autogene successie.

Syntaxonomisch kan type A geplaatst worden in de epifytische *Parmelietales physodo-tubulosae* Barkm. 1958. Het bevat elementen van het *Parmelietum furfuraceae* en van het *Cladonio-Usneetum tuberculatae*, maar kan het beste voorlopig ondergebracht worden in het *Parmelietum*. Type B roept associaties op met het *Cladonietum cenoteae* Frey 1927, een boomstompen-gemeenschap met hoofdverspreiding in boreale en montane gebieden, maar het is veel sterker verwant met de *Cladonia bacillaris*-*Cladonia glauca*-Gesellschaft die Mattick & Tobler in 1938 beschreven van plaatsen met ruwe humus in de heide van het noordwest-duits laagland. Met deze microgemeenschap kan type B worden verenigd in een vicariërend laagland-synaxon. Het nederlandse type heeft als exclusieve

soortencombinatie *Hypogymnia physodes* en *Cladonia impexa*.

Tenslotte is erop gewezen dat de *Pinus*-stompen lichenologisch zeer interessant zijn: floristisch, vanwege de grote soortenrijkdom en het voorkomen van een aantal zeldzame, toxiphobe soorten zoals *Pryoria fuscescens*, *Usnea* sp., *Cetraria pinastri* en *Cladonia cenotea*; vegetatiekundig, vanwege het karakteristieke type B; en oekologisch omdat de boomstompen een interessant studieobject zijn voor de eiland-theorie en voor successie-onderzoek. Daarom zou een aantal *Pinus*-stompen na de kap ongemoeid moeten worden gelaten.